

Гендерні особливості проживання агресії особами зрілого віку в кризових ситуаціях

Наталія Бондарева,

*магістрантка кафедри психології ННП,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: BondarevaNO@krok.edu.ua*

Ольга Петрунько,

*доктор психологічних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: OlgaPV@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-9023-5265*

У фаховій літературі з соціальної та клінічної психології приділено чимало уваги аналізу особливостей проживання агресії чоловіками і жінками зрілого віку в кризових ситуаціях. І наразі це питання залишається вкрай актуальним. Саме цьому і було присвячене наше теоретико-прикладне дослідження.

Для формування якісної програми психологічної допомоги проживання агресії особам зрілого віку нами був здійснений теоретико-методологічний аналіз фахової літератури з цієї проблематики, а також здійснено емпіричне дослідження, яке мало верифікувати наші теоретичні роздуми.

Як показав здійснений нами теоретичний аналіз, феномен агресії в кризових ситуаціях життя складається з вроджених і набутих якостей людини, має прояви у когнітивному, емоційному, поведінковому аспектах та впливає на тілесні зміни (через соматизацію непрямої агресії). Ми дослідили взаємозв'язки вродженого агресивного потенціалу особистості і способів його маніфестації. Для виконання цієї задачі, згідно принципам архітекtonіки особистості, ми використали метод комплексної психодіагностики, яка включає методики декількох рівнів. А саме: підсвідомого (де відображаються інстинкти та потяги), міжсвідомого (де відображається рівень ціннісних станів – “Я-концепція” і формується комплекс психологічних захистів «Я-концепції») і декларативного (власне поведінка, самооцінка, самоусвідомлення респондентів). Метод комплексної діагностики допомагає викрити розбіжності між декларацією та реальною картиною проживання агресії, а також, співставити декларативний рівень з несвідомим і окреслити показники впливу вроджених факторів агресивного потенціалу на форми проживання агресії особами зрілого віку (Васильченко, Жданова, 2024; Вигдорчик, 2022).

За даними нашого емпіричного дослідження, можна стверджувати, що у проживанні психоемоційного стану агресії жінок та чоловіків зрілого віку, українців, є суттєві відмінності у ставленні до конфліктів, із запереченням їх чоловіками, та визнанням жінками; із зниженим рівнем відповідальності чоловіків і підвищеним у жінок; у чоловіків також присутні тенденції до приховування інформації щодо справжніх тенденцій, на відміну від жінок, менша психічна гнучкість та більша нормативність. Також у жінок вища цілеспрямованість,

вмотивованість до результативних дій, а натомість чоловіки демонструють певну інфантильність та відсутність чіткого визначення своїх цілей. Чоловіки схильні до пошукової активності, частой зміни контактів, поверхневого спілкування із широким колом контактів, частих та великих матеріальних витрат. Натомість у жінок заблокований механізм ритлкмлення тривоги через пошукову активність та компенсаторні дії й витрати ресурсів. Також, у способах проживання агресії чоловіки схильні до зближення із тими, хто дає відчуття єдності, а жінки до проживання агресії насамоті.

Агресивний потенціал та його прояви максимально відображені через взаємозв'язки показників факторів вроджених аспектів (агресія, ригідність, тривожність, аутизація, гіпоманія, збудливість, екзальтованість, емотивність, конкурентність, асоціальність), та декларативних, поведінкових аспектів (соціальна дистанція, демонстративність, нормативність, конформність) (Leonhard, 1976; Szondi, 1963).

Особливостями проживання агресії респондентами дослідження є посилення ситуативної тривожності, як відгуку на нестабільність поточних обставин, з одночасним посиленням над-контролю, блокадою спонтанного відреагування, що призводить до соматизації агресивного потенціалу. Також, яскраво виділяється високий рівень obsesії та дезадаптації респондентів через наростання в іншому особистому світі численних внутрішніх конфліктів. Внутрішні конфлікти, підсилені тиском зовнішніх обставин, формують накопичення не проявленого агресивного потенціалу. Відповідно, знижується загальний рівень життєвої енергії та здоров'я, як фізичного, так і психічного (Петрунько, 2017).

Список використаних джерел

1. Васильченко, О., Жданова, Т. (2024). Технологічно-психодинамічний підхід до оцінки психологічного стану: можливості і перспективи. *Вчені записки Університету «КРОК», (1), 260–274.*
2. Вигдорчик, М. (2022). *Метод багатостороннього дослідження особистості. Психодинамічний підхід.* Київ: Самовидавництво.
3. Leonhard, K. (1976) *Akzentuierte Persönlichkeiten.* Fischer.
4. Szondi, L. (1963) *Schicksalsanalytische therapie.* Zurich: Szondi Stiftung Institut.
5. Петрунько, О. В. (2017). Внутрішньоособистісний конфлікт на стику конфліктології, практичної та клінічної психології. *Педагогічний процес: теорія і практика. Серія Психологія, (1/56), 88–95.*